

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusalalla

KOM (2007) 766 lopullinen – 2007/0280 COD

(2009/C 100/18)

Neuvosto päätti 24. tammikuuta 2008 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 47 artiklan 2 kohdan sekä 55 artiklan ja 95 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusalalla

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 1. lokakuuta 2008. Esittelijä oli Marius Eugen OPRAN.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 21.–23. lokakuuta 2008 pitämässään 448. täysistunnossa (lokakuun 23. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 46 ääntä puolesta ja 5 vastaan 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät

sopimusten vapauttaminen yhteisön säännöistä vain poikkeustapauksiin ⁽²⁾.

1.1 Työmarkkinaosapuolten laaja vuoropuhelu

1.2.2 Ehdotetulla puolustusalan julkisia hankintoja koskevalla direktiivillä pyritään vähentämään jäsenvaltioiden turvautumista 296 artiklaan, sillä julkisia hankintoja koskevien yhteisön nykyisten sääntöjen ei katsota soveltuvan aseiden, ammusten eikä sotatarvikkeiden erityispiirteisiin.

1.1.1 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että jäsenvaltioiden asiantuntijoilla ja puolustusteollisuuden edustajilla – sidosryhmät ja ensimmäistä kertaa myös työmarkkinaosapuolten johto mukaan luettuina – oli aktiivinen rooli direktiiviehdotuksen valmistelussa ja että ne osallistuivat tiiviisti komission 5. joulukuuta 2007 hyväksymän asiakirjan laadintaan. EU:n järjestäytyntä kansalaisyhteiskuntaa edustavien tahojen monen- ja kahdenvälistä kuulemisissa käsiteltiin kaikkia puolustusalan hankintojen osatekijöitä (kysyntä, tarjonta, sääntelykehys ja tuotteet).

1.2.3 Perustamissopimuksen 296 artikla pysyy voimassa, joten jäsenvaltiot voivat edelleen vedota siihen, jos ne katsovat hankintasopimusten olevan niin arkaluonteisia tai salaisia, etteivät edes uuden direktiivin säännökset ole riittäviä valtion turvallisuusetujen suojelemiseksi. Uusi direktiivi ja 296 artikla ovat siten tiiviissä yhteydessä toisiinsa.

1.2 EY:n perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalan rajoittaminen

1.2.4 EU:n primäärioikeuden (perustamissopimus) ja johdetun oikeuden (direktiivi) välisen johdonmukaisuuden takaamiseksi niiden molempien soveltamisalan on oltava sama, jotta vältettäisiin oikeudellinen epävarmuus.

1.2.1 ETSK uskoo vahvasti ⁽¹⁾, että komission ratkaisu eli jäsenvaltioiden valtaoikeuksien täysi kunnioittaminen puolustus- alalla takaa innovatiivisella tavalla perustamissopimuksen 296 artiklan (puolustus) ja nykyisen hankintadirektiivin 14 artiklan (turvallisuus) noudattamisen antamalla jäsenvaltioille oikeuden jättää tämän alan hankintasopimukset soveltamisalan ulkopuolelle, mikäli niiden keskeisten turvallisuusetujen suojeleminen sitä edellyttää. Komission ratkaisu takaa toisaalta myös sen, että noudatetaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja sen nimenomaista vaatimusta rajoittaa puolustusalan hankinta-

1.3 Kahden rinnakkaisen puolustustarvikeluettelon olemassaolo ja niiden mielivaltaisen käyttö jäsenvaltioiden hankintaviranomaisten ja teollisuuden toimesta aiheuttaa sekaannuksen, joka olisi poistettava mahdollisimman pian valitsemalla kaikissa hankinta- ja kaupankäyntimenettelyissä käytettävä yhteinen luettelo. Ihannetapauksessa hyväksyttyä yhteistä puolustustarvikeluetteloä käytettäisiin molempien komission ehdottamien uusien direktiivien soveltamisalalla. Tällä hetkellä kaksi tärkeintä tarjolla olevaa vaihtoehtoa ovat

⁽¹⁾ Komitea esittää lausunnossa kantansa ja huomauttaa, että 1) valtiot, jotka edustavat Euroopan puolustusalan taloudellisen, teollisen ja teknologisen osaamisen ydinryhmää, kannattavat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 296 artiklan mukaisen, kansallista turvallisuutta koskevan poikkeuksen säilyttämistä, ja että 2) EY:n perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamista rajoittaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

⁽²⁾ Puolustus- ja turvallisuusalan julkiset hankintasopimukset kuuluvat nykyisin direktiivin 2004/18/EY soveltamisalaan lukuun ottamatta perustamissopimuksen 30, 45, 46, 55 ja 296 artiklassa tarkoitettuja poikkeustilanteita. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti ja selkeästi todennut, että yhteisön oikeudesta tehtäviin poikkeuksiin, myös perustamissopimuksen 296 artiklassa tarkoitettuihin poikkeuksiin, voidaan turvautua vain poikkeuksellisissa ja tarkasti rajatuissa tapauksissa.

1.3.1 Vaihtoehto 1: hankinnoissa hyödynnetään jatkossakin 15. huhtikuuta 1958 laadittua luetteloa lähinnä jatkuvuussyistä, sillä se on kokeneille käyttäjille tuttu ja helppokäyttöinen. Tiedetään kuitenkin hyvin, että luettelo on nykyisellään liian yleisluonteinen ja laaja, eikä sitä ole päivitetty kertaakaan sitten sen hyväksymisen 50 vuotta aiemmin. Niinpä se ei täysin kata uutta teknologiaa, joka on tarpeen erittäin todellisiin ja monimutkaisiin uhiin vastaamiseksi.

1.3.2 Vaihtoehto 2: otetaan käyttöön neuvoston 19. maaliskuuta 2007 hyväksymä ja 10. maaliskuuta 2008 päivittämä "EU:n yhteinen puolustustarvikeluettelo", mukaan luettuina tarvikkeet, joita koskevat neuvoston 7. heinäkuuta 2000 hyväksymät "aseiden vientiä koskevat EU:n käytäntösäännöt". Niitä sovelletaan myös puolustustarvikkeiden sisäisiä siirtoja koskevassa uudessa direktiivissä.

1.4 296 artiklaa sovelletaan edelleen erityistapauksissa ⁽¹⁾

1.4.1 ETSK ei ole vakuuttunut komission päätöksestä jättää uudesta direktiivistä pois nykyiseen hankintadirektiiviin 18/2004 sisältyvä 14 artikla (salaiset hankintasopimukset) ja viitata sen sijaan suoraan yleistä turvallisuutta koskeviin perustamissopimuksen artikloihin (etenkin 30 ja 296 artiklaan). Tämä voi johtaa hankintaviranomaisten epäselvyyteen siitä, mitä pidetään tai ei pidetä asianmukaisena.

1.4.2 Koska useimmat arkaluonteisten puolustus- ja turvallisuustarvikkeiden hankintasopimukset sisältävät ainakin joitakin salaisia tai luottamuksellisia tietoja, komissio on päättänyt sisällyttää uuteen direktiiviin erityisiä tietoturvasäännöksiä. Kaikkien salaisten hankintasopimusten ja erityisiä turvatoimia edellyttävien sopimusten poissulkeminen nimenomaisesti määrittelemättä niitä tarkemmin saattaisi kaventaa jyrkästi uuden direktiivin soveltamisalaa. Suurena vaarana on, että tällainen kavennus muuttaisi olennaisesti ehdotuksen luonnetta.

1.4.3 ETSK kannattaa komission kaksivaiheista lähestymistapaa tämän arkaluonteisen kysymyksen ratkaisemiseksi:

— Salaisia hankintasopimuksia ei pidä sulkea sellaisenaan pois uuden direktiivin soveltamisalasta, mutta

— jäsenvaltiot voivat tarvittaessa pois sulkea tällaiset sopimukset.

Komitea pitää komission ehdottamaa menettelyä kaikille osapuolille kohtuullisena. Toisaalta komitea kuitenkin suosittelee, että yleisen hankintadirektiivin 14 artiklan sisältämät elementit sisällytettäisiin soveltuville osin puolustusalan hankintoja koskevaan direktiiviin.

⁽¹⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan poikkeukset koskevat vain tarkasti rajattuja erityistapauksia, eikä niitä voida tulkita laajasti.

1.5 Oikeudellinen kehys julkisten hankintasopimusten tekomenettelyjä varten

1.5.1 ETSK:n arvion mukaan uusi direktiivi soveltuu täydellisesti puolustus- ja turvallisuusalan julkisten hankintasopimusten (rakennusurakat, tavara- ja palveluhankinnat) ⁽²⁾ tekomenettelyn erityispiirteisiin, koska

1.5.1.1 puolustusalan hankintaviranomaisten tekemiin aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden hankintasopimuksiin ei sovelleta Maailman kauppajärjestössä (WTO) tehtyä julkisia hankintoja koskevaa sopimusta

1.5.1.2 kussakin jäsenvaltiossa on yksi ainoa toimeksiantaja eli hallitus ⁽³⁾

1.5.1.3 on tarpeen taata pitkän aikavälin toimitusvarmuus ⁽⁴⁾

1.5.1.4 hankintamenettelyssä on tarpeen varmistaa jäsenvaltioiden suuri vapaus.

1.5.2 Tutkimuksen ja kehityksen osalta ETSK on yhtä mieltä siitä, ettei markkinamekanismien noudattaminen ja julkinen kilpailutus ole aina realistista, sillä jäsenvaltiot toteuttavat itse osan näistä toimista, ja ne solmivat usein pitkäkestoisia suhteita tutkimus- ja kehityslaitoksiin sekä teollisuuden asevoimien tarvitsemien järjestelmien kehittämiseksi.

— Tällaiset suhteet voivat johtaa spiraalisen kehityksen tai muiden vastaavien mekanismien hyödyntämiseen kehitysprosessin jatkuvuuden ja kasvun takaamiseksi.

— ETSK ei ole vakuuttunut siitä, että direktiiviehdotuksen nykyinen sanamuoto ilmentää riittävästi tätä asiointilaa, ja se pelkää tutkimus- ja kehitysprosessin sekä tuotantoprosessin keinotekoisella eriyttämisellä olevan haitallisia vaikutuksia niin jäsenvaltioihin kuin teollisuuteen.

⁽²⁾ Hankintasopimusta voidaan pitää yksinomaan julkisia rakennusurakoita koskevana sopimuksena, jos sen kohteena on nimenomaisesti yhteisen hankintasanaston (CPV) 45 osastossa tarkoitettujen toimintojen toteuttaminen.

⁽³⁾ Poikkeuksena ovat yksityisten turvallisuusalan yritysten sekä paikallisviranomaisten tekemät, määrittävät vähäpätöiset hankinnat.

⁽⁴⁾ Toimitusvarmuus: puolustus- ja turvallisuusalan arkaluonteisten hankintasopimusten toimitusvarmuuteen liittyvät jäsenvaltioiden erityistarpeet oikeuttavat säätämään sekä sopimusvelvoitteita että ehdokaiden valintaperusteita koskevia erityissääntöjä.

1.6 ”Osta eurooppalaista” – yksittäisen jäsenvaltion valinta

1.6.1 Ehdotuksesta, jonka mukaan vältetään eurooppalaisen tuotannon suosintaa eli ”osta eurooppalaista” -periaatetta ja kaikenlaisia vastavuoroisuuslausekkeita, ETSK on sitä mieltä, että komission lähestymistapa on jäsenvaltioiden kannalta kohtuullinen, kun otetaan huomioon seuraavat näkökohdat:

1.6.1.1 Direktiivillä määrätään puolustustarvikkeiden hankintavasta mutta ei siitä, mitä tarvikkeita olisi hankittava. Päätös kuuluu asiakkaille eli jäsenvaltioille.

1.6.1.2 Yksittäisten jäsenvaltioiden vallassa on päättää kilpailun mahdollisesta avaamisesta EU:n ulkopuolisille toimittajille julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaisesti.

1.6.1.3 Hankintaviranomaiset voivat jatkossakin vapaasti kutsua ehdokkaiksi pelkästään EU:n yrityksiä tai sallia EU:n ulkopuolisten yritysten osallistumisen menettelyyn.

1.6.2 Komitean päätelmänä on, ettei eurooppalaisen tuotannon suosiminen ole synonyymi protektionismille, vaan pikemminkin tarpeellinen askel kohti kansainvälisen puolustusteollisuuden ja puolustusteknologisen yhteistyön ”tasapainottamista”, erityisesti suhteessa Yhdysvaltoihin.

1.7 Kaupankäynti EU:n ulkopuolisten maiden kanssa

1.7.1 Kolmansien maiden kanssa käytävän puolustustarvikkeiden kaupan osalta ETSK katsoo, ettei uusi direktiivi muuta tilannetta, vaan tarjoaa kohtuullisen ratkaisun.

1.7.2 Alaa säädellään jatkossakin yleisellä tasolla WTO:n säännöillä ja erityisesti julkisia hankintoja koskevalla sopimuksella.

1.8 Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden luominen

1.8.1 ETSK pitää uutta direktiiviä mittavana edistysaskeleena kipeästi kaivattujen Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden luomisessa, sillä

1.8.1.1 sisämarkkinoiden avaaminen puolustustarvikkeille parantaa Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden kilpailukykyä.

1.8.1.2 ETSK katsoo, että kaikkialla unionissa sovellettavien avoimien ja kilpailukykyisten hankintasääntöjen käyttöönotto on keskeistä Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden onnistumisessa. Se lisää jäsenvaltioiden puolustustarvikemarkkinoiden keskinäistä avoimuutta, josta hyötyvät niin asevoimat, veronmaksajat kuin teollisuuskin.

1.9 Vastakauppapolitiikka ⁽¹⁾

1.9.1 Komissio on välttänyt suoranaisten konkreettisten ehdotusten tekemistä vastakaupoista, sillä se ei pidä niitä tuottavana ja katsoo sen häiritsevän markkinamekanismeja. Kuitenkin myös komissio myöntää, että asiasta on erilaisia näkemyksiä.

1.9.2 Jäsenvaltioilla ja teollisuudella on tästä välineestä erilaisia kokemuksia, eikä niillä ole asiasta yhtenäistä näkemystä. Euroopan puolustusvirasto tutkii parhaillaan keinoja kyseisen käytännön hyödyntämiseksi Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan kehittämisessä, niin kauan kuin vastakauppaa harjoitetaan. Samalla se kuitenkin katsoo, että hyvin toimivilla Euroopan puolustustarvikemarkkinoilla tämä käytäntö ei ole enää tarpeen.

2. Ehdotukset

2.1 ETSK kehottaa tekemään kaikki EU:n puolustus- ja turvallisuusalan aloitteet korkeimmalla poliittisella tasolla, eli Eurooppa-neuvoston, yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) korkean edustajan tai ministerikokoonpanossa kokoontuvan Euroopan puolustusviraston johtokunnan tasolla.

2.2 ETSK katsoo, että EU:n toimielinten olisi kohdistettava tukensa seuraaviin puolustusteollisuuden päätavoitteisiin:

2.2.1 Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan suoritus- ja kilpailukykyä on ylläpidettävä globaalissa ympäristössä, jotta voitaisiin taata sekä suuryritysten että pk-yritysten kannalta erittäin kiinnostavien teollisten ja sotilaallisten kohteiden varhainen tunnistaminen.

⁽¹⁾ Menettely, jossa ulkomainen puolustustarvikkeiden myyjä veloitetaan tapauksissa, joissa toimituksen arvioitu arvo ylittää hankinnan toimeksiantajana olevan yksikön kotimaan hallituksen määrittämän tietyn kynnyksen, sitoutumaan kokonaisvaltaiseen ”taloudelliseen hyötyyn”, joka ilmaistaan minimiprosenttina toimeksiantajamaan liisäarvosta suhteessa sopimuksen kokonaisarvoon. Myyjän (*the off-setor*) hankkijavaltion elinkeinoelämän kanssa tekemien vastakauppailausten on oltava korkealaatuisia teknologiaa ja niiden on luotava uutta tai täydentävää kaupallista toimintaa vastakaupasta hyötyvissä paikallisissa yrityksissä (*the off-settee*). Myyjä on velvollinen toteuttamaan taloudellisen sitoumuksensa tarkoin määritellyn, kohtuullisen ajanjakson kuluessa, ja hänet veloitetaan maksamaan sanktioita taloudellisista sitoumuksista, joita ei ole toteutettu määräajan puitteissa. Taloudellinen hyöty katsotaan saavutetuksi, kun vastakaupasta hyötyvät yritykset (*off-settee companies*) ovat laskuttaneet tilauksista sovitun ajanjakson kuluessa.

2.2.2 Tämän tärkeän teollisuudenalan merkittävimmille ohjelmille on annettava kansainvälistä näkyvyyttä.

2.2.3 Nykyisiä ja tulevia investointeja innovatiivisen teknologian kehitykseen on kannustettava.

2.2.4 Puolustusteollisuuden työpaikat on turvattava EU:n tasolla, sillä henkilöresurssien eli ammattitaitoisten työntekijöiden ammattikunnan säilyttäminen on keskeistä alan kestävälle kasvulle sekä huipputeknologian kehittämiseksi ja toteutukselle.

2.2.5 Alalle on annettava lisäpotkua luomalla kaikille toimijoille tasavertaiset kilpailuolosuhteet etenkin lopettamalla valtion puuttuminen yritysten toimintaan.

2.2.6 Euroopan puolustusviraston aloitteita on kannustettava, ja sen on voitava toimia yhden tai useamman jäsenvaltion tekemien aloitteiden katalysaattorina. Puolustusvirasto voi auttaa lisäämään eri ohjelmiin – kuten tulevan eurooppalaisen raskaan kuljetushelikopterin, miehittämättömien ilma-alusten, taktisiin radioihin liittyvien tietokoneohjelmistojen yms. kehittämishankkeisiin – osallistuvien jäsenvaltioiden lukumäärää.

2.3 ETSK kehottaa Eurooppa-neuvostoa, YUTP:n korkea edustajaa ja ministerikokoonpanossa kokoontuvaa Euroopan puolustusviraston johtokuntaa arvioimaan seuraavia vaihtoehtoja ja valitsemaan niiden välillä sekä julkistamaan päätöksensä puolustustarvikeluettelosta, jota kaikkien Euroopan puolustustarvikemarkkinoihin ja Euroopan puolustuksen teolliseen ja teknologiseen perustaan osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden on käytettävä. Vaihtoehdot ovat seuraavat:

2.3.1 Hankinnoissa käytetään jatkossakin vuonna 1958 laadittua luetteloa lähinnä jatkuvuussyistä, vaikka luettelo onkin liian yleisluonteinen ja laaja, eikä sitä ole päivitetty kertaakaan sitten sen hyväksymisen 50 vuotta aiemmin, tai

2.3.2 korvataan nykyisin käytössä oleva vanha luettelo neuvoston 19. maaliskuuta 2007 hyväksymällä ja 10. maaliskuuta 2008 päivittämällä EU:n yhteisellä puolustustarvikeluettelolla, mukaan luettuina tarvikkeet, joita koskevat neuvoston 7. heinäkuuta 2000 hyväksymät aseiden vientiä koskevat EU:n käytännönsäännöt, ja joka nimetään uudelleen EU:n yhteiseksi puolustustarvikeluetteloksi. Samaiset EU:n käytännönsäännöt on jo otettu käyttöön puolustustarvikkeiden sisäisiä siirtoja koskevassa uudessa direktiivissä.

2.3.2.1 Yhtenä mahdollisena ratkaisuna komitea pitää sitä, että vuonna 1958 laadittu luettelo, jossa yksilöidään poikkeuksen alaiset tarvikkeet ja teknologia, päivitetään ja että se sulautetaan

EU:n yhteiseen puolustustarvikeluetteloon, sellaisena kuin se määritellään aseiden vientiä koskevista EU:n käytännönsäännöissä.

2.3.3 Komitea katsoo, että Euroopan puolustusviraston on oltava alan tärkeä liikkeellepaneva voima. Sen on toimittava puolustusteollisuuden tulevaisuutta, puolustusalan tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan laajentamista koskevan hallitusten välisen keskustelun foorumina.

2.3.4 Samalla komitea tunnustaa Euroopan komission asiantuntemuksen sekä sen keskeisen roolin julkisten hankintojen alalla ja Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan aktivoimisessa ja vahvistamisessa. Komitea uskoo, että komission asiantuntemus tulee olemaan hyödyllinen sen pyrkiessä uudistamaan ja kehittämään jäsenvaltioiden puolustusteollisuuden rakennetta.

2.3.5 Komitea katsoo, että puolustusteollisuuden intressit ja ehdotukset on tärkeää ottaa huomioon Euroopan puolustustarviketähtämissä. Komitea uskoo kuitenkin, että Euroopan puolustusviraston toimintaa voidaan merkittävästi parantaa ottamalla puolustusteollisuuden edustajat ja hallituksista riippumattomat alan asiantuntijat virallisesti entistä tiiviimmin mukaan puolustusviraston osastojen työskentelyyn. Edellä mainittujen edustajien ja asiantuntijoiden (järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajien) tulisi olla edustettuina puolustusviraston johtokunnassa myöhemmin määrättävin, asemaa, puheoikeutta, äänestyoikeutta yms. seikkoja koskevin järjestelyin.

2.3.6 Puolustusalan hankintoja koskevien käytännönsääntöjen täytäntöönpanosta komitea huomauttaa jälleen kerran, että kaikkien EU:n jäsenvaltioiden ja Naton eurooppalaisten jäsenvaltioiden on voitava osallistua yhteistyöohjelmiin taloudellisten, teollisten ja teknologisten mahdolluuksiensa mukaan. Myös pienten ja keski suurten valtioiden intressejä on kunnioitettava asianmukaisesti.

2.4 Tilastollista analyysia ja vertailuarvojen määrittämistä varten ETSK katsoo, että komission olisi esitettävä säännöllisin väliajoin direktiivin täytäntöönpanon edistymistä koskeva kertomus, jolla kartoitetaan tilannetta sekä yksittäisten valtioiden että yhteisön tasolla.

2.5 ETSK katsoo, että ehdotetun direktiivin soveltamisalaa olisi laajennettava koskemaan koko Euroopan talousaluetta (ETA).

3. Yleistä

3.1 Nykytilanne

3.1.1 Monet jäsenvaltiot ovat käyttäneet laajalti EY:n perustamissopimuksen 296 artiklaa ⁽¹⁾ ja julkisia hankintoja koskevan direktiivin (2004/18) 14 artiklaa ja vapauttaneet melkein puolet puolustus- ja turvallisuushankinnat yhteisön säännöistä. Toisin sanoen ”poikkeuksesta on tullut käytännössä sääntö”.

3.1.2 Julkisten hankintojen alalta puuttuu turvallisuus- ja puolustusalan arkaluonteisten julkisten hankintasopimusten tekomenettelyyn soveltuva eurooppalainen lainsäädäntö.

3.1.3 Harmonisoimattomien standardien käyttö vaikeuttaa yhteistyötä tutkimuksessa ja kehityksessä, hankinnoissa ja tuotanto-ohjelmissa.

3.1.4 Kysyntäpuolella 27 kansallista asiakasta kohtaavat suuria vaikeuksia sotilaallisten vaatimustensa yhdenmukaistamisessa ja ostovoimansa yhdistämisessä yhteisten hankintojen tekemiseksi.

3.1.5 EU:n tasolla sääntelykehys, joka sisältää 27 erilaista kansallista sääntö- ja menetelmäkokoelmaa kaikkia osa-alueita varten (vientit, siirrot, hankinta jne.), on suuri este sekä kilpailulle että yhteistyölle, ja se aiheuttaa huomattavia lisäkustannuksia ⁽²⁾.

3.1.6 Euroopan puolustustarvikemarkkinoiden luominen on avainasemassa Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tavoitteiden tukemisessa.

3.2 Puolustus- ja turvallisuusalan lähentäminen

3.2.1 ETSK kannattaa komission aloitetta arkaluonteisten ei-sotilaallisten turvallisuushankintojen sisällyttämiseksi uuden direktiivin soveltamisalaan, kun otetaan huomioon että

3.2.1.1 nykyisessä strategisessa ympäristössä uhat ovat monikansallisia ja epäsymmetrisiä ⁽³⁾; sotilaallisen ja ei-sotilaallisen

sekä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välisen rajanvedon hämärtäminen edellyttää kokonaisvaltaista vastausta.

3.2.1.2 asevoimat ja turvallisuusjoukot tekevät usein tiivistä yhteistyötä, ja ne käyttävät samankaltaisia varusteita, jotka on kehitetty samaa teknologiaa hyödyntämällä ja jotka samat yritykset ovat valmistaneet.

3.2.1.3 tietyillä aloilla, kuten terrorismin torjunnassa, ei-sotilaalliset hankinnat voivat olla yhtä arkaluonteisia kuin sotilaalliset hankinnat, ja ne edellyttävät samoja tai jopa korkeampia turvallisuustakeita sopimusten tekomenettelyjen aikana.

3.2.1.4 turvallisuus- ja puolustusalan hankintojen erityispiirteiden ollessa samat on vain loogista soveltaa samoja hankintasääntöjä.

3.2.2 ETSK uskoo lisäksi, että kaikkien puolustuksen, sisäisen turvallisuuden ja tiedustelun alalla toimivien eurooppalaisten elinten yhdenvertainen kohtelu on paras mahdollinen ratkaisu.

3.3 Innovatiivisten ratkaisujen käyttöönotto

3.3.1 Toimialan ainutlaatuisten erityisvaatimusten täyttämiseksi uudessa direktiivissä ehdotetaan käytännön etenemistavaksi kolmea kilpailullista menettelyä:

— **neuvottelumenettely**, josta julkaistaan hankintailmoitus ⁽⁴⁾, sallitaan ilman erityisiä perusteluita

— **rajoitettua menettelyä** ⁽⁵⁾ ja **kilpailullista neuvottelumenettelyä** voidaan myös käyttää ⁽⁶⁾

— sitä vastoin **avoimen menettelyn**, jossa tarjouspyyntöasiakirja jaetaan kaikille halukkaille taloudellisille toimijoille, ei katsottu soveltuvan näihin markkinoihin liittyviin luottamuksellisuus- ja tietoturva-vaatimuksiin.

3.3.1.1 Menettelyihin sisältyy erityisiä tietoturvamääräyksiä ⁽⁷⁾, joilla varmistetaan arkaluonteisten tietojen suojaaminen, jottei niihin pääse luvatta

⁽¹⁾ EY:n perustamissopimuksen 296 artiklassa todetaan seuraavaa: ”(1) Tämän sopimuksen määräykset eivät estä soveltamasta seuraavia sääntöjä: (a) mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuussetujensa vastaiseksi; (b) jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi keskeisten turvallisuussetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan; nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön. (2) Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta muuttaa luetteloa, jonka se on vahvistanut 15 päivänä huhtikuuta 1958 tuotteista, joihin sovelletaan 1 kohdan b alakohtaa”.

⁽²⁾ Esimerkiksi vuonna 2003 pelkästään sisäisten siirtojen esteistä johdettavat lisäkustannukset olivat arviolta 3,16 miljardia euroa. Unisys, *Intra-Community Transfers of Defence Products*, Euroopan komissio, Bryssel, 2005, s. 6.

⁽³⁾ Euroopan komission tiedonanto ”Tavoitteena EU:n puolustustarvikkepolitiikka”, KOM(2003) 113 lopullinen, 11. maaliskuuta 2003; ETSK:n lausunto EUVL C 10, 10.1.2004, s. 1, esittelijä: Clive Wilkinson.

⁽⁴⁾ Menettelyt, joissa hankintaviranomaiset kutsuvat mukaan valitsemansa taloudelliset toimijat ja neuvottelevat sopimuksen ehdot niiden kanssa.

⁽⁵⁾ Menettelyt, joihin kaikki taloudelliset toimijat voivat pyytää saada osallistua ja joissa ainoastaan hankintaviranomaisen kutumat taloudelliset toimijat voivat jättää tarjouksia.

⁽⁶⁾ Hankintaviranomainen voi rajoittaa ehdokkaiden määrää rajoitetuissa menettelyissä, neuvottelumenettelyissä, joihin liittyy hankintailmoituksen julkaiseminen, ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä. Ehdokkaiden määrän rajoittaminen olisi suoritettava hankintailmoituksessa esitetyin objektiivisin perustein.

⁽⁷⁾ Tietoturva: puolustus- ja turvallisuusalan arkaluonteisia hankintasopimuksia koskevan tiedon usein luottamuksellinen luonne edellyttää (1) suojakeinoja, jotka koskevat itse sopimuksen tekomenettelyä; (2) ehdokkaiden valintaperusteita; (3) hankintaviranomaisten soveltamia sopimusvelvoitteita.

3.3.1.2 Menettelyihin sisällytetyillä, toimitusvarmuutta koskevilla erityislausekkeilla varmistetaan tarvikkeiden toimittaminen asevoimille ajoissa etenkin kriisitilanteissa ja aseellisissa selkauksissa:

- a) Menettely sisältää yhteisen vakuusjärjestelmän, jota tukee selkeä vertailumenetelmä.
- b) ETSK pitää asianmukaisena komission päätöstä, jonka mukaan uusi direktiivi kattaa vain turvallisuus- ja puolustusalan erityiset hankintasopimukset, joihin nykyinen julkisia hankintoja koskeva direktiivi ei sovellu.
- c) Kyseiset sopimukset koskevat sotilaallisten varusteiden (kuten aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden) hankintaa sekä erityisen arkaluonteisten, puolustustarvikkeisiin verrattavissa olevien tarvikkeiden hankintaa turvallisuustarkoituksiin.
- d) Muiden kuin arkaluonteisten ei-sotilaallisten varusteiden hankintaan sovelletaan edelleen nykyistä julkisia hankintoja koskevaa direktiiviä (2004/18), vaikka hankinnan suorittaisi puolustus- ja turvallisuusalan hankintaviranomainen.

3.4 *Direktiiviehdotuksen oikeusperusta*

3.4.1 Osallisuusperiaate: lainsäädäntöaloitetta tarvitaan rikkomustilanteiden lopettamiseksi, sillä tällaiset tilanteet aiheuttavat nykyisin sovellettavien, hankintasopimusten tekemettelyjen yhteensovittamista koskevien yhteisön säännösten riittämättömydestä.

3.4.2 Suhteellisuusperiaate: edellyttäen, että direktiivin säännöksiä sovelletaan täysimääräisesti, niiden saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä antaa kullekin jäsenvaltiolle mahdollisuuden ottaa huomioon puolustus- ja turvallisuusosalalla tehtävien omien arkaluonteisten hankintojensa erityispiirteet ja ominaisuudet.

3.5 *Välineiden valinta*

3.5.1 Saattaessaan direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään jäsenvaltiot voivat halutessaan säätää säädöksiä, jotka koskevat kaikkia niiden julkisia hankintoja, puolustus- ja turvallisuusalan arkaluonteiset hankinnat mukaan luettuina.

3.5.2 Uuden välineen olisi oltava hyvin joustava, taattava avoimuuden sopiva taso ja parannettava ei-kansallisten valmistajien ja erityisesti pk-yritysten pääsyä markkinoille.

3.5.3 Direktiivin täysi toimivuus edellyttää tukea standardisoinnin muodossa sekä asianmukaista järjestelmää unionin sisäisiä siirtoja varten.

3.6 *Pk-yritykset ja Euroopan puolustusteollisuus*

3.6.1 Puolustusalan hankintoja koskevien käytännesääntöjen soveltamisen osalta komitea korostaa pienten ja keskisuurten puolustustarvikkeiden ja -teknologian toimittajien keskeistä roolia sekä tutkimuspanoksen antajina että työllistäjinä kehitettävässä EU:n ja sen jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja.

3.7 *Loppukysymys*

3.7.1 Kuten kaikissa uudistuksissa, vaarana on se, että kaikki ovat periaatteessa yhtä mieltä tarpeesta tehdä jotakin, mutta kukaan ei vahvista käytännön toimenpiteitä tai allekirjoita tekstejä ja sopimuksia, joilla alan kehitystä edistettäisiin.

3.7.2 Tärkein kysymys kuuluu: kuinka kauan Euroopan puolustuksen teollinen ja teknologinen perusta pysyy hengissä, jos EU lykkää jatkuvasti uudistuksia, joiden tiedetään olevan välttämättömiä?

Bryssel 23. lokakuuta 2008.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI